

Bean dá chumhadh críoch Ealla

[Mac Cionnaith, L. *Dioghlúim Dána*, Dublin, 1938, poem 73]

1 Bean dá chumhadh críoch Ealla;
a-tá - ní taom soineanda -
neoil éachta impe re headh,
linnte téachta 'n-a timcheal.

2 Síona corracha ceatha,
saighnéin lonna loisgeacha,
tuile chumhadh ós a ceann
nach duibhe dubhadh díleann.

3 A-tá re hathaidh d'aimsir
'n-a tír dhorcha dhoghailsigh
nar bhean a déarchuladh dhi;
ní bean éanchumhadh i-se.

4 I gcrích Ealla na n-eas nglan
iomdha comhartha cumhadh
táraidh dá tochrádh re treall
gur sháraigh ochlán Éireann.

5 A haibhne i dteirce torchar;
ní trom féar a fanntolchadh;
iúl fraochmhar a slighthe sain;
sirthe faolchon 'n-a fiodhbhaidh.

6 A-tá - ní cumha chuimse -
dá adhbhar 'gá hathtuirse;
gibh bé dhíobh as dimbhríogh dhi
do líon sé d'imshníomh i-se.

7 I nEallaibh d'éis a leonta
aimrid gach craobh cheineolta,
luath ar an gciath mheasdar mall,
ní easgar ioth 'n-a ionam.

8 Do cailleadh le crích Ealla
- tug dorcha a dreach shoineanda -
tuir iorghuile achaidh Fhinn,
nathair ionghuire a himill.

9 Do cailleadh fós - fada a ghomh -
a mionn adhartha, a hollamh,
caitheamh aimsire a sluagh sain;
truagh an ainnsile d'Eallaibh.

10 Domhnall Ó Caoimh creach brughadh,
Ó Dálaigh díoth ollamhan,
a mbeith mar táid 'n-a dtaisibh
dá chreich an fháid Eallai-sin.

11 Dá leonadh a fhlaith ngoile,
dá bhuidheadh a mbanchoire,
dá chúis daghra leasChláir Luirc
dá dhamhna an easráin d'adhuint.

12 Mór as easbhaidh d'iath Ealla,
mór as díoth d'fhuil Oilealla,
dá phudhair luighe gach lis
don Mhumhain uile is éisleis.

13 Díoth dá marcraidh mac í Chaoimh;
díoth dá n-ollamhnaibh d'aontaoibh
- ní léir sreath adhmholaidh as -
creach dá n-adhbhoraibh Aonghus.

14 A-táid mar a-tá an Mhumha
fa ndíth-sin ag déardhubha
beithre fhoraire Fhóid Bhreagh,
sgolaidhe na gcóig gcúigeadh.

15 Gér mhór ag sgaoileadh don sgoil
a n-orchra i ndiaidh Í Dhálaigh,
níor lugha ag deaghail don droing
a gcumha i ndeaghaidh Domhnaill.

16 Ní bhíodh sgolaidhe don sgail
dá mbíodh i mbaile Í Dhálaigh
gan chomaoin éigin ón fhior
d'fhorraoin nar bh'éidir d'áiriamh.

17 Chuige do ghabhdaois trá ag teacht,
do bhídís aige ag imtheacht
go hionbhuidh sgaoilte don sgail,
faoilte ionmhuin re a n-aghaidh.

18 Oide sgagtha na sgoile
's a gcompánach comhnoidhe
re linn sídh nó i gailg chagaidh
mairg an tír re a dtéarnadair.

19 Díoth don mholadh, olc don aoir,
bás Aonghusa mheic Amhlaoibh;
saoth don ghaisgeadh líomhtha lonn
an baisgeadh díochra Domhnall.

20 Mac Í Chaoimh ceardcha goile
díobhadh uaisle a fhaonloighe,
áladh doiligh dá gach dháimh,
bádhadh oinigh is easráin.

21 Níor mhian leis an lá do mhair
gan chuaird ollaimh 'n-a fhochair;
an fáidh ó bhfuair gach oideacht
cáir do-chuaidh 'n-a chomhoideacht.

22 Domhnall mhac Airt 's a ollamh
dóibh is aoibhne - adamar -
béine nar an ar-oile;
gar dá chéile a gcomhnoidhe.

23 A-táthar leo - leor do shníomh -
ar gach thaobh d'fheart na n-airdríogh;
tarthaidh sinne ar ndíobhdhúdh dhe
i ríoghmhúr Cille Créidhe.

24 Sáith Í Dhálaigh do dhamhna
i nDomhnall dreach nathardha;
sáith an donnaghaidh shing shéimh
dar linn d'ollamhain ainn-séin.

25 Suaimhneach dá gach dhuine dhíobh
gan mharthain d'fhulang fairbríogh
i ndiaidh an chomthaigh ro chleacht;
liaigh dá n-orchraibh a n-imtheacht.

26 Ionshamhail Domhnall dreach bhras
ní dóigh go bhfuigheadh Aonghus;
fa chrích ndaithghil mbraonghlais mBreagh
aithghin Aonghais ní fhuigheadh.

27 Bíoth gur mhaith le mac Í Caoimh
bheith is ollamh d'éantaoibh
meisde é dul d'Ú Dhálaigh
sé ag cur ar a chompánaibh.

28 Do b'easbhaidh duas d'Ú Dhálaigh
díoth céile agus compánaigh
bás an fhialruire shéimh shing
tar féin Fhiadhmuighe Fhéilim.

29 Is toirmeasg sgéal do sgaoileadh
díoth dréacht agus duanlaoidheadh
fa Chlár nOiligh dtonnmhall dtais

do Dhomhnall oighidh Aonghais.

30 Mór gcompánach croidhe Dhé
do-chuaidh ag iarraidh éigse
- ró doghruinne nar líoth lais -
do dhíoth fhoghluma Aonghais.

31 Gréas marbhnaidhe meic mheic Airt
dámadh beo an t-oide orrdhairc
do snoighfidhe 'n-a ghréas ghlan
gréas badh sgoithghile sgiamhadh.

32 Níor ghuais dí 'n-a dheaghaidh sain
toibhéim oide ná adhbhair;
níor bheag d'fheitheamh, a Dhé, dhi
gomadh breitheamh é uirre.

33 Do bhí - níor bheag do thuigse,
níor ghuth dhóibh é an ionbhuidh-se -
geall gach oide 'ga ucht shlim
a hucht a oige n-inghill.

34 Do nós Í Dhálaigh sa dán
do bhí Domhnall díon forrán
re súr feadh, re feitheamh cruidh,
'n-a bhreitheamh cean is coguidh.

35 'N-a láimh leadartha biodhbhadh,
'n-a ghríbh chuirthe caithiorghal,
'n-a dhóigh oinigh, 'n-a eo ghlan,
'n-a dhoighir bheo gan bháthadh.

36 Mac Í Chaoimh, cuingidh Ealla,
troigh luaimneach lá doineannda,
bas dána dhíobhraigthe sleagh,
brágha míonmhaicne Míleadh.

37 Ursa troda, túr deabhtha,
fuigheall iarainn aithleaghtha,
lámh éachtach áladh docrach
bádhadh céadchath gcumhacthach.

38 Mac Eilionóir, abhra slim,
ní hé a inmhe acht a inntinn
thug ainm d'iomarcaidh gach fhir
don bhaidhbh iongantaigh éigsigh.

39 Rogha foghluma fríoth lais,
cur feadhma, foghal ionnmhais,

cosg díbheirge cháigh dá chrích,
rímheirge áigh is eissíth.

40 Geall gach oide taoibh re taoibh
mar fhuair Aonghus mhac Amhlaoibh
geall gach ríodhamhna rug sin
ar fud fhíonadhbha Éibhir.

41 Ó Dálaigh an dréachta ghloin,
mac ochta chloinne Carthaigh,
dalta an chróchshlóigh mhála mhir,
órthóir an dána dhírigh.

42 Bádhadh tnútha, tobar fis,
cosg dubha, dúsgadh áinis,
léaghadh meall nglanrolla ngeal,
ceann foghloma na bhfileadh.

43 Ursa breithnighthe gréas ngill,
sgolaidhe d'ollamh inghill,
altra cháigh i n-ar gceird-ne,
fáidh glanta na Gaoidheilge.

44 Dursan, a Dhé, a ndeaghail ruinn
mh'oidhe, mo chéile cumuinn;
san gcruth i rabhadar rum
uch nar anadar agam!

45 Géarsam uaibhreach orra sain
mo lucht comtha, mo chomthaigh,
teidhm as tinne do threaghd mé
a bhfearg rinne ní raibhe. Bean